

הכניסה לגיל ההתבגרות מביאה עמה שינויים שאמורים להעביר את חיי המין הילדיים לצורתם הנורמלית הסופית. עד עתה היה הדחף המיני בעיקרו אוטוֹאָרוֹטי, מעתה הוא מוצא את האובייקט המיני. עד עתה נבעה פעילותו מדחפים בודדים ומאזורים ארוטוגניים, שחיפשו אחר הנאה מסוימת כמטרה מינית יחידה ולא קיימו ביניהם כל תלות, ואילו עתה מופיעה מטרה מינית חדשה, שלשם השגתה פועלים כל הדחפים החלקיים במשותף, בעוד שהאזורים הארוטוגניים נכפפים למרותו של האזור הגניטלי.¹ מאחר שהמטרה המינית החדשה מועדה לשני המינים תפקודים שונים זה מזה, נוצר הבדל מרחיק לכת בהתפתחותם המינית. זו של הגבר עקבית יותר ואף קלה יותר להבנה, ואילו אצל האשה מופיעה מעין נסיגה. הנורמליות של חיי המין תובטח רק על-ידי פגישתם המדויקת של שני הערוצים המכוונים אל האובייקט המיני ואל המטרה המינית, היינו: ערוץ החיבה והערוץ החושני, כשהראשון מביניהם כולל את מה שנותר מהפריחה הילדית המוקדמת של המיניות. הדבר משול לחפירת מנהרה משני צדדים שונים.

אצל הגבר מתבטאת המטרה המינית החדשה בפריקת התוצרים המיניים. תהליך זה כלל אינו זר לתהליך המוקדם יותר של השגת ההנאה. אדרבה, המידה הרבה ביותר של ההנאה קשורה לפעולה סופית זו של התהליך המיני. הדחף המיני מעמיד עצמו עתה לשירותה של פונקציית הרבייה. הוא הופך, כביכול, לאלטרואיסטי. כדי ששינוי זה יצליח, יש לקחת בחשבון תוך כדי מהלכו את הנטיות המקוריות ואת כל התכונות הייחודיות של הדחפים השונים.

כמו בכל פעם שבה קשרים והרכבים חדשים באורגניזם אמורים להיערך למכניזמים מסובכים, גם כאן קיימת אפשרות להפרעות חולניות אם קשרים חדשים אלה אינם מתארגנים. קיימת אפוא הצדקה לראות בכל ההפרעות החולניות של חיי המין ביטוי לעכבות בהתפתחות.

1. [נוסף ב-1915]: התיאור הסכמטי שניתן בטקסט מכוון להדגיש את ההבדלים. כבר ציינתי למעלה בעמ' 66 (הערה 25) באיזו מידה מתקרבת המיניות הילדית, באמצעות בחירת האובייקט והתפתחות השלב הפאלי, אל הארגון המיני הסופי.

גם תחילתו של מהלך ההתפתחות שתואר לעיל וגם מטרתו הסופית ברורים לנו, ואילו מעברי הביניים עדיין מכוסים בפנינו, ומבחינות רבות הם שרויים באפלה. יהיה עלינו להשאיר אפוא יותר מחידה אחת בלתי פתורה.

הגורם העיקרי והכולט ביותר מבין הגורמים לתהליכי ההתבגרות הוא הצמיחה הברורה של איברי המין החיצוניים, שבתקופת החביון של הילדות חל עיכוב יחסי בצמיחתם. בורבזמן התקדמה התפתחות איברי המין הפנימיים עד כדי כך שהם מסוגלים לספק את תוצרי המין, וכן ליטול על עצמם, בהתאם למקרה, עיצוב אורגניזם חי חדש. כך נשלמת הכנתו של מנגנון מסובך ביותר, שממתין להפעלתו. מנגנון זה אמור להיות מופעל על-ידי גירויים. עתה מאפשרת לנו ההסתכלות להבחין שגירויים יכולים להפעיל מנגנון זה בשלוש דרכים: הפעלה הבאה מן העולם החיצוני דרך גריית האזורים הארוטוגניים שכבר מוכרים לנו; הפעלה הבאה מן הפנים האורגני, בדרכים שעדיין טעונות חקירה; והפעלה שמקורה בחיי הנפש, המהווים בעצמם מאגר של רשמים חיצוניים ואתר קליטה לגירויים פנימיים. כל שלוש הדרכים מביאות לידי תוצאה דומה שהיא מצב המתואר כ"ריגוש מיני", ומגלה עצמו בשני סוגי סימנים: נפשיים וסומטיים. הסימן הנפשי מתבטא במתח יוצא-דופן בעל אופי דוחק ביותר. בין הסימנים הגופניים המרוכבים תופסת מקום ראשון שורת שינויים באיברי המין, שיש להם מובן חרם-שמעמי של מוכנות לאקט המיני; הזקפה של האיבר הגברי וההתלחחות של הנרתיק.

המתח המיני — אופי המתח של הריגוש המיני קשור לבעיה מסוימת, שפתרונה קשה באותה מידה שהוא חשוב להבנת התהליכים המיניים. למרות חילוקי הדעות השוררים בפסיכולוגיה בעניין זה, עלי לעמוד על דעתי, שמן ההכרח כי רגש של מתח כרוך בתחושה של אי-הנאה. מכריעה בעיני העובדה, שרגש כזה נושא עמו דחיפה לשינוי המצב הנפשי, והוא פועל בצורה ממריצה, דבר שזר לחלוטין למהות ההנאה אותה חשים. אולם אם מחשיבים את מתח הריגוש המיני כאחת מתחושות אי-ההנאה, אזי נתקלים בעובדה שללא כל ספק חשים מתח זה כמהנה. מכל מקום, במתח הנוצר על-ידי התהליכים המיניים יש משום הנאה. אפילו בשינויים באיברי המין שמקדימים את האקט המיני ניכר בבירור מעין רגש של סיפוק.

כיצד אפוא מתיישבים זה עם זה אותו מתח של אי-הנאה ורגש זה של הנאה? כל מה שקשור בבעיית ההנאה ואי-ההנאה נוגע באחת מנקודות התורפה הכאובות ביותר של הפסיכולוגיה העכשווית. מתנאי המקרה הנתון ננסה ללמוד הרבה ככל האפשר, אך נימנע מלהתקרב אל הבעיה בשלמותה.² הבה נעיף תחילה מבט על האופן שבו משתלבים האזורים הארוטוגניים בסדר החדש. יש להם תפקיד

2. [נוסף ב-1924]: השווה את הניסיון לפתור בעיה זו בהערות המבוא למאמרי: "הבעיה האקונומית של המזוכים" (Freud, 1924a).

Handwritten notes in Hebrew on the left margin of the right page, including phrases like "הגורם העיקרי", "המתח המיני", and "ההנאה".

Handwritten notes at the top left of the right page, including "יון גנינו - 3".

Handwritten notes at the top of the left page, including "6-12" and other illegible text.

חשוב בהכנת הריגוש המיני. העין, שהיא אולי האזור המרוחק ביותר מהאובייקט המיני, מתגרה במידה גדולה ביותר בשעת החיזור אחר האובייקט, בשל איכותו המיוחדת של הריגוש אותו אנו מכנים כיופיו של האובייקט המיני. לפיכך מכונות מעלותיו של האובייקט המיני בשם "קסם". מצד אחד, קשורה לגירוי זה הנאה, ומצד שני הוא מביא לידי הגברת הריגוש המיני או לידי גרימתו, אם טרם הופיע ואם מתווסף לכך ריגוש של אזור ארוטוגני אחר, למשל של היד הממששת, אזי התוצאה היא דומה. מצד אחד נגרמת תחושת הנאה, שמחוזקת מיד על-ידי תחושת ההנאה הכרוכה בשינויים, במוכנות לפעילות מינית. מצד שני חלה התגברות נוספת של המתח המיני, שעד מהרה גורמת לאי-הנאה ברורה אם לא מתאפשר לה לגרום הנאה נוספת. מקרה אחר יבהיר זאת אולי טוב יותר. אם, למשל, אצל אדם שאינו מגורה מבחינה מינית נעשה אזור ארוטוגני כלשהו, כגון עור השד של אשה, מגורה על-ידי נגיעה. נגיעה זו כבר יוצרת בעצמה תחושת הנאה, אך בר-בזמן היא מתאימה באופן מיוחד לעורר את הריגוש המיני, הדורש הנאה רבה יותר. הבעיה היא אפוא כיצד קורה שההנאה שחשים יוצרת את הצורך בהנאה גדולה יותר.

המכניזם של קדם-ההנאה – התפקיד שנועד לאזור הארוטוגני הוא ברור. מה שהיה נכון לגבי אזור אחד, נכון לגבי כולם, לפי שכולם משמשים לצורך סיפוק כמות מסוימת של הנאה על-ידי היותם מגורים באופן המתאים להם. הנאה זו מביאה להתגברות המתח, והתגברות זו מצדה צריכה לגייס את האנרגיה המוטורית הדרושה כדי להביא את האקט המיני לידי סיום. השלב שלפני האחרון של אקט זה, הוא הגירוי המתאים של אזור ארוטוגני; כלומר, גירוי האזור הגניטלי עצמו בפין על-ידי האובייקט המתאים לכך ביותר, היינו, הקרום הרירי של הנרתיק. מתוך ההנאה שמספק ריגוש זה נרכשת, הפעם באמצעות רפלקס, האנרגיה המוטורית שמביאה לידי פורקן החומרים המיניים. מבחינת עוצמתה, הנאה אחרונה זו היא הגבוהה ביותר ושונה במכניזם שלה מהקודמת. היא נוצרת כל-כולה על-ידי הפורקן, וכולה עשויה הנאה של-סיפוק שעמה דועך זמנית מתח הליבידו. נראה לי שהבדל זה בין מהות ההנאה האחת, שנובעת מריגוש באזורים ארוטוגניים, לבין ההנאה האחרת שמקורה בפורקן החומרים המיניים, מצדיק הבחנה על-ידי מתן שם שונה. את הראשונה ניתן לציין באופן הולם כקדם-הנאה, בניגוד להנאה הסופית או הנאת הסיפוק של הפעילות המינית. קדם-ההנאה הוא אפוא אותו דבר שהדחף המיני הילדי כבר יכול היה להפיקו, אם כי במידה מצומצמת יותר. בשלב זה ההנאה הסופית היא חדשה, ולכן גם קשורה ככל הנראה לתנאים שהופיעו רק עם ההתגברות. הנוסחה הפועלת בתפקודם החדש של האזורים הארוטוגניים היא: נעשה בהם שימוש באמצעות קדם-ההנאה שניתן להפיק מהם

(כמו שהופק בתקופת הילדות), לשם הפקת הנאה גדולה יותר המצויה בסיפוק. לפני זמן קצר יכולתי להבהיר דוגמה אחרת, שבאה מתחום שונה לגמרי של ההתרחשות הנפשית, דוגמה שגם בה מושגת תוצאה של הנאה גדולה יותר בזכות תחושת הנאה קטנה יותר, הפועלת כמעין הצעה מפתה. במקרה ההוא נוצרה אף הזדמנות לעמוד על מהות ההנאה באופן מעמיק יותר.³

סכנות קדם-ההנאה – הקשר של קדם-ההנאה אל חיי המין הילדיים מתחזק באמצעות התפקיד הפתוגני שיכול להתלוות לקדם-הנאה זו. מן המכניזם עצמו אשר קדם-ההנאה כרוך בו נוצרת בבירור סכנה להשגת המטרה המינית הנורמלית, אם בשלב כלשהו של התהליכים המיניים המכניזם תתגלה קדם-ההנאה כחזקה מדי והמתיחות שבה מועטה מדי. או אז נעלם כוח הדחף שאמור להמשיך את האקט המיני, כל הדרך מתקצרת, והפעולה המכניזה תופסת את מקום המטרה המינית הנורמלית. הניסיון מראה שהתנאי למקרה מזיק זה הוא שהאזור הארוטוגני שבו מדובר או הדחף החלקי התואם, תרמו להשגת ההנאה, במידה בלתי רגילה, עוד בחיים הילדיים. אם נוספים לכך עוד גורמים שמשפיעים בכיוון של קיבעון, ייווצר על נקלה בחיים המאוחרים יותר דפוס כפייתי שנוגד את הטמעת קדם-ההנאה זו בתוך הקשר חדש. ואכן, המכניזם של פרוורסיות רבות הוא מכניזם שגורם להשתנות בפעולות מכינות של האקט המיני.

את כישלון תפקוד המכניזם המיני בגלל קדם-ההנאה, ניתן למנוע באופן מוצלח אם הדומיננטיות של האזורים הגניטליים תסתמן עוד בשלב החיים הילדיים. נראה שהתנאים לכך אכן הוכנו במחצית השנייה של תקופת הילדות (מגיל שמונה עד לגיל ההתגברות). בשנים אלו מתנהגים האזורים הגניטליים באופן דומה לזה שבתקופת הבגרות. הם נעשים למקום מושבן של תחושות ריגוש ושינויים מכינים, כאשר חשים הנאה כלשהי על-ידי סיפוק אזורים ארוטוגניים אחרים. אולם תוצאה זו נשארת עדיין חסרת מטרה, שכן אינה תורמת להמשך האקט המיני. כבר בשנות הילדות, בצד הנאת הסיפוק, נוצרת גם כמות מסוימת של מתח מיני, אם כי היא פחותה בעוצמתה ובעקביותה. עתה יש באפשרותנו להבין מדוע, כשביררנו את מקורות המיניות, יכולנו לומר באותה מידה של צדק, שהתהליך הנידון פועל באופן מספק מבחינה מינית, כשם שמבחינה מינית הוא אף פועל בצורה מגרה. יש לשים לב לעובדה שבדרכנו אל ההבנה, תיארנו תחילה את ההבדלים שבין חיי המין הילדיים לבין חיי המין הבוגרים כגדולים מדי, ועתה אנו מתקנים זאת. לא רק הסטיות מחיי המין הנורמליים, אלא גם עיצובם הנורמלי, נקבעים על-ידי הגילויים הילדיים של המיניות.

3. ראו מחקרי שהופיע ב-1905, הבדיחה ויחסה אל הלא-מודע (Freud, 1905). "קדם ההנאה" המושגת בעזרת טכניקת הבדיחה משמשת לצורך שחרור הנאה גדולה יותר על-ידי סילוק עכבות פנימיות. [במאמר מאוחר יותר, "המשורר וההזיה" (פרויד, 1908), פרויד מקשר את מושג קדם ההנאה להנאה האסתטית].

Handwritten notes in the left margin, including symbols like a cross and arrows, and some illegible text.

Handwritten notes in the left margin, including the number '6' and some illegible text.

Handwritten notes at the bottom left, including mathematical-like expressions: $(\text{Rep } \frac{1}{6}) - (\frac{1}{2})$ and $(\text{Rep } \frac{1}{6})$.

חולשתה של תיאוריה זו, המופיעה כהנחה – למשל – אצל פון קראפט-אבינג כשהוא מתאר את התהליכים המיניים, טמונה בכך שהיא נועדה לתיאור פעילותו המינית של הגבר הבוגר, אולם אינה מביאה בחשבון די הצורך שלושה סוגי תנאים, שגם אותם חייבת הייתה להבהיר. הכוונה לתנאים לפעילות מינית אצל הילד, אצל האשה, ואצל המסורס. בכל שלושת המקרים לא מדובר על הצטברות החומרים המיניים במובן דומה לזה שאצל הגבר, ודבר זה מקשה על היישום הפשוט של הסכמה. צריך להודות שאפשר למצוא מידע אשר יאפשר גם את הכללת המקרים הללו. מכל מקום, האזהרה שלא לייחס לגורם זה של הצטברות התוצרים המיניים משקל שאותו אין הוא מסוגל לשאת, נותרת שרירה וקיימת.

הערכת איברי המין הפנימיים – תצפיות על מסורסים מביאות כמדומה לירי מסקנה, שהריגוש המיני יכול להיות בלתי תלוי, במידה ניכרת, בייצור החומרים המיניים, כי לעתים הליבידו אצל מסורסים אלה אינו נפגם על-ידי הניתוח; אם כי מה שנוצר בדרך-כלל הוא ההתנהגות ההפוכה, כלומר, הקטנת הליבידו, שהיא היא המניע לניתוח. יתר על כן, כבר ידוע מזמן שמחלות אשר הכחידו את ייצור תאי המין הזכריים השאירו את הליבידו ואת כוח הגברא של הגבר ללא כל נזק, למרות היותו מעוקר*. לפיכך, כפי שמראה ס. ריגר (Rieger, 1900), אין פלא שאובדן בלוטות המין הזכריות בגיל מבוגר יכול להיות ללא כל השפעה נוספת על התנהגותו הנפשית של האדם. הסירוס שמתבצע בגיל רך לפני ההתבגרות, דומה אמנם בתוצאתו לסילוק המאפיינים המיניים, אלא שיתכן כי גם כאן מדובר לא רק באובדן בלוטות המין כשלעצמן, אלא גם בעיכוב התפתחותם של גורמים אחרים, עיכוב הקשור בחסרונן של הבלוטות.

תיאוריה כימית – ניסיונות של הרחקת בלוטות המין (אשכים ושחלות) שנערכו בעל-ידיים, ובמקביל לכך השתלת איברים חדשים כאלה, של המין האחר, אצל בעלי-חוליות (ראו חיבורו של ל. ליפשוץ [Lipshütz, 1919] שצוטט לעיל), שפכו סוף-סוף אור חלקי על מקורו של הריגוש המיני, ותוך כך המעיטו את חשיבות ההצטברות האפשרית של תוצרי מין תאיים. בניסוי אחד (א.סטיינגר) התאפשר להפוך זכר לנקבה ונקבה לזכר. על-ידי כך השתנתה ההתנהגות הדר-מיניות של בעל-החיים בהתאם למאפייני המין הסומטיים. אולם כמדומה שאין לייחס השפעה קובעת-מין זו לאותו חלק של בלוטת המין שמייצר את תאי המין הספציפיים (זרע וביצית), אלא לרקמה האינטרסטיציאלית שלהם, המכונה על-ידי המחברים בהדגשה כ"בלוטת ההתבגרות". ייתכן שחקירות נוספות יביאו לירי מסקנה שבלוטת ההתבגרות, באורח נורמלי, היא בעלת נטייה אנדרוגינית; מסקנה זו עשויה לחזק מבחינה אנטומית את התיאוריה בדבר הדר-מיניות של בעלי-החיים העיליים. כבר עכשיו, לאור הידע הקיים, ניתן לקבוע כי קרוב לוודאי

בעיית הריגוש המיני

עד עתה לא הובהר לנו כלל מאין בא המתח המיני שנוצר תוך כדי סיפוק אזורים ארוטוגניים, בר כבד עם ההנאה, ומה טיבו של מתח זה. ההשערה הפשוטה ביותר, היא שמתח זה נובע באופן כלשהו מההנאה עצמה. אלא שהשערה זו אינה מתקבלת כלל על הדעת והיא אף בטלה מעיקרה, שכן בהנאה הגדולה ביותר, הקשורה בפורקן התוצרים המיניים, לא נוצר שום מתח, נהפוך הוא, כל המתח מתפרק. ההנאה והמתח המיני יכולים אפוא להיות קשורים זה בזה רק באופן עקיף.

תפקיד החומרים המיניים – מלבד העובדה שבאופן נורמלי רק פורקן החומרים המיניים שם קץ לריגוש המיני, יש גם נקודות אחיזה נוספות אשר מאפשרות לקשר בין המתח המיני לבין התוצרים המיניים. במקרה של חיי פרישות, רגיל המנגנון המיני – בתקופות משתנות אך לא בלתי סדירות – להגיע לידי פורקן לילי של החומרים המיניים (קרי לילה) תוך כדי תחושת הנאה והלוציניציה נחלמת של אקט מיני. לגבי תהליך זה של קרי הלילה – קשה לדחות את התפיסה שהמתח המיני אשר יודע למצוא את הדרך ההלוצינטורית הקצרה אל תחליף האקט, הוא תוצאה של היצטברות הזרע במאגרים לתוצרי המין. ברוח דומה מלמד הניסיון שבידינו שהמכניזם המיני מוליך למיצוי. כשמלאי הזרע מתרוקן, לא זו בלבד שביצוע האקט המיני אינו אפשרי, אלא שנפסקת אף רגישות האזורים הארוטוגניים, ומתבטלת אפשרות של גירוי. אפילו גירוי מתאים לאזורים אלה אינו יכול לעורר עתה שום הנאה. כך לומדים אנו בדרך אגב, שמידה מסוימת של מתח מיני דרושה אפילו לאפשרות של ריגוש האזורים הארוטוגניים.

בדרך זו אנו מגיעים בהכרח אל ההנחה, שאם אינני טועה, נפוצה במידה רבה למדי, שהצטברות החומרים המיניים יוצרת ומקיימת את המתח המיני. תוך כדי כך פועל ככל הנראה לחץ של תוצרים אלו על דופנות מכליהם כמו גירוי מרכז אחד של עמוד השדרה, שמצבו מאובחן על-ידי מרכזים גבוהים יותר, ובשל כך הוא מביא את התודעה לידי תחושה מוכרת של מתח. אם גירוי האזורים הארוטוגניים מגביר את המתח המיני, יוכל דבר זה להתרחש רק כתוצאה מכך שלאזורים ארוטוגניים אלו יש קשר אנטומי, נתון מראש, עם מרכזי עצבים אשר מעלים בהם את עוצמת הריגוש. ואם המתח המיני הוא מספיק, הם מביאים את האקט המיני לידי פעולה. אם אינו מספיק, מעוררים המרכזים את ייצור החומרים המיניים.

4. מן הלשון הגרמנית ניתן ללמוד כי השימוש במלה Lust, מביא בחשבון את תפקידם (שצריך בטקסט) של הריגושים המיניים המקדימים את האקט המיני. ריגושים שבו-זמנית מספיקים מנת סיפוק וזורמים למתח המיני. המילה "Lust" היא כפולת משמעות, ומציינת הן את תחושת המתח המיני (ich habe Lust הייתי רוצה, יש לי חשק) והן את תחושת הסיפוק (ראו בפירוט, את חריון במושג ההנאה ובמושג ההתענגות).

* המשפט האחרון נוסף ב-1920.

Handwritten notes in the left margin, including a diagram with a female symbol and some illegible text.

Handwritten notes in the right margin, including a diagram with a female symbol and some illegible text.

Handwritten notes at the bottom left, including a diagram with a female symbol and some illegible text.

Handwritten notes at the bottom right, including a diagram with a female symbol and some illegible text.

שבלוטה זו אינה האיבר היחיד שקשור בייצור הריגוש המיני ומאפייני המין. גילוי ביולוגי חדש זה תואם את מה שכבר למדנו קודם לכן על תפקיד בלוטת התריס ביחס למיניות. אנו רשאים עתה להניח, שבחלק האינטרסטיציאלי של בלוטות המין מיוצרים חומרים כימיים מיוחדים. אלה נישאים על-ידי זרם הדם וגורמים להטענת מתח מיני בחלקים מסוימים של מערכת העצבים המרכזית. תופעה זו דומה למה שאנו מכירים, כאשר חומרים רעילים מוחדרים לגוף מבחוץ, ועל-ידי גירוי טוקסי עלולים לגרום לטרנספורמציה דומה, שהופכת לגירוי אורגני הפועל על איבר ספציפי. מתעוררות אפוא שאלות כיצד מתהווה הריגוש המיני מתוך גירוי של אזורים ארוטוגניים, לאחר שהמנגנונים המרכזיים נטענו עוד קודם לכן, ואילו הסתככות של פעולות גירוי טוקסיות טהורות ופיזיולוגיות נוצרות בתהליכים מיניים אלה. אפילו אם נטפל בפתרון שאלות אלה בדרך היפותטית בלבד, משימה זו אינה יכולה להתבצע בהווה. נסתפק אפוא בהנחה שנראית לנו מהותית לתפיסה זו של התהליכים המיניים, והיא הנחת קיומם של חומרים מיוחדים שמקורם בחילוף החומרים המיני.* קביעה כזו, שנראית לכאורה שרירותית, מקבלת חיזוק מתובנה שזכתה לתשומת-לב מועטה, אך ראויה מאוד להתחשבות. הנירוזות שאותן ניתן לייחס רק להפרעות של חיי המין, מצביעות על הדמיון הקליני הגדול ביותר לתופעות של אינטוסקיקציה (על-ידי סמים) והימנעות ממין, שמתהוות מתוך החדרה תמידית של חומרים רעילים (אלקלואידים) מייצרי הנאה.

תיאוריית הליבידו**

ההנחות בהן נעזרנו כדי להתמודד עם הביטויים הנפשיים של חיי המין מתיישבות היטב עם ההשערות בנוגע לבסיס הכימי של הריגוש המיני. קבענו לעצמנו את מושג הליבידו ככוח נפשי משתנה מבחינה כמותית, שיכול למדוד תהליכים ושינויים בתחום הריגוש המיני. אנו מבדילים ליבידו זה, מתוך התייחסות למקורו המיוחד, מהאנרגיה המונחת בדרך-כלל ביסודם של התהליכים הנפשיים. ראייה זו משווה לו אופי איכותי. תוך הפרדה בין האנרגיה הליבידינלית לבין אנרגיה נפשית אחרת, אנו מניחים מראש שהתהליכים המיניים של האורגניזם נבדלים, מכוח כימיה מיוחדת, מתהליכי ההזנה. האנליזה של הפרוורסיות והפסיכונירוזות הביאה אותנו לידי הבנה שריגוש מיני זה נובע לא רק ממה שמכונים איברי המין, אלא

* חשיבתו של פרויד הקדימה את התפתחות המחקר המדעי של ההורמונים, אשר אישר את הנחותיו של פרויד. הנחות אלה הופיעו לראשונה במכתביו לפליס מן ה-1.3.1896 וה-2.4.1896.
** הקטע הבא, מלבד הפסקה האחרונה, הוא מ-1915, דהיינו, לאחר הופעת המאמר "מבוא לנרקסיזם" (Freud, 1914a).

מכל איברי הגוף. אנו יוצרים אפוא לעצמנו את המושג של כמות הליבידו, שאת ייצוגה הנפשי אנו מכנים בשם ליבידו של האני, שייצורו, הגדלתו או הקטנתו, חלוקתו והתקתו, אמורים להציע לנו אפשרויות להסבר התופעות הפסיכוסקסואליות שבהן צפינו.

אולם, נגישות ליבידו זה של האני למחקר האנליטי הופכת לנוחה יותר רק אם נמצא לו שימוש נפשי של אחיזה של הליבידו באובייקטים מיניים; כלומר, אם ליבידו זה הופך לליבידו של האובייקט. אז הוא מתמקד על אובייקטים, מתקבע עליהם או עוזב אובייקטים אלה ועובר מהם אל אחרים. מעמדות אלו הוא מנווט את פעילותו המינית של האדם, שמובילה אל הסיפוק, כלומר: אל הדעיכה החלקית והזמנית של הליבידו. הפסיכואנליזה של מה שמכונה נירוזות העברה, כלומר היסטריה ונירוזה כפייתית, מאפשרת לנו לבחון את הדברים במבט בהיר.

ביחס לגורל הליבידו של האובייקט, אנו יכולים עוד להבחין שאם הוא מסולק מהאובייקטים הוא נמצא תלוי ועומד במצבי מתח מיוחדים ומוחזר לבסוף אל האני, כך שהוא נעשה שוב לליבידו של האני. בניגוד לליבידו של האובייקט, אנו מכנים את הליבידו של האני גם בשם ליבידו נרקסיסטי. מנקודת התצפית של הפסיכואנליזה, אנו מתבוננים בפעולתו של הליבידו הנרקסיסטי מעבר לגבול שחצייתו אסורה, ויוצרים לעצמנו מושג על היחס שבין הליבידו הנרקסיסטי לליבידו של האובייקט.⁵ הליבידו הנרקסיסטי, או הליבידו של האני, נראה לנו כמאגר גדול, שממנו נשלחת אחיזת הליבידו של האובייקט ולתוכו היא מכונסת מחדש. ואילו אחיזתו של הליבידו הנרקסיסטי של האני נראית לנו כמצב הראשוני שמוגשם בראשית הילדות, ומוסרת על-ידי השלוחות המאוחרות יותר של הליבידו, בעודה נשמרת מאחוריהן.

תפקידה הרצוי של תיאוריית הליבידו של ההפרעות הנירוזיות והפסיכוטיות הוא להביע במונחים של "כלכלת הליבידו" את כל התופעות שנצפו ואת התהליכים שהוסקו מתצפיות אלה. קל לנחש שתוך כך תוקנה לגורלות הליבידו של האני חשיבות גדולה יותר, במיוחד אם מדובר בהסבר ההפרעות הפסיכוטיות העמוקות יותר. הקושי טמון אפוא בכך שאמצעי חקירתנו, היינו הפסיכואנליזה, מביא לנו לפי שעה מידע ודאי רק על ההשתנויות בליבידו של האובייקט,⁶ אבל אינו מסוגל

* הביטוי בו משתמש פרויד הוא — Besetzung, מילה גרמנית בשימוש יום-יומי שמשמעותה המילולית — אחיזה, כיבוש, הצמדה, הטענה או השקעה. סטריצ'י בחר, למורת רוחו של פרויד, לתרגם את הביטוי במונח "קתקסיס" במהדורה האנגלית הסטנדרטית, אך יש לזכור שמונח זה מעולם לא הופיע בכתבי פרויד במקור. אנו משתמשים לרוב בתרגום "אחיזה".

5. [נוסף ב-1924:] שוב אין כוחה של הגבלה זו יפה כמקודם, מאז שגם נירוזות אחרות ולא רק "נירוזות העברה" נכנסו, במידה רבה, לתחום הישג-ידה של הפסיכואנליזה.
6. [נוסף ב-1924:] ראה הערה קודמת.

Handwritten notes in the left margin, including "אני", "אובייקט", and "נרקסיסטי".

Handwritten notes in the top right margin, including "אני" and "אובייקט".

Handwritten notes in the middle right margin, including "תיאוריית הליבידו" and "כוח נפשי משתנה".

Handwritten notes in the bottom right margin, including "אני" and "אובייקט".

להפריד בקלות את הליבידו של האני מן האנרגיות האחרות הפועלות באני.⁷ לפיכך, המשך פיתוחה של תיאוריית הליבידו אפשרי, לעת עתה, רק על דרך הספקולציה. אולם אם נלך בעקבות ק.ג. יונג ונבטל את מושג הליבידו עצמו, על-ידי שזוהה אותו עם כוח הדחף הנפשי בכלל, נוותר על כל מה שהרווחנו מההסתכלות הפסיכואנליטית עד עתה.

הפרדת האימפולסים של הדחף המיני מהדחפים האחרים, בצד הגבלת מושג הליבידו לאימפולסים אלה, נתמכות במידה רבה על-ידי ההנחה הקודמת בדבר כימיה מיוחדת של התפקוד המיני.

ההבחנה בין גבר לאשה

ידוע שרק עם ההתבגרות נוצרת ההפרדה החריפה בין האופי הגברי לאופי הנשי. זהו ניגוד שבהמשך יש לו השפעה חזקה ומכרעת על עיצוב חייהם של בני-האדם. נטייה זכרית ונטייה נקבית ניכרות, אמנם, בבירור כבר בגיל הילדות. התפתחות העכבות המיניות כגון בושה, גועל, חמלה וכו', חלה אצל הילדה מוקדם יותר ומלווה בפחות התנגדות מאשר אצל הילד. בכלל נראית הנטייה להרחקה מינית חזקה יותר אצל הילדה. אם מופיעים אצלה דחפים מיניים חלקיים, הם נושאים על-פי-רוב אופי פסיבי. אולם אצל שני המינים קיימת זהות בפעילות האוטוארוטית של האזורים הארוטוגניים, ותואם זה ביניהם מבטל את אפשרות קיומו של הבדל בין המינים בילדות, כפי שאפשרות זו נוצרת לאחר ההתבגרות. אם לוקחים בחשבון את הגילויים המיניים האוטוארוטיים ואת האוננות, אפשר לנסח את המשפט, שהמיניות של הילדים נושאת אופי זכרי בהחלט. כמו כן, אילו אפשר היה להעניק למושגים "זכר ונקבה" תוכן מוגדר יותר, יכולים היינו לטעון את הטענה שהליבידו בדרך קבע ובהכרח הוא בעל אופי גברי, בין אם הוא מופיע אצל הגבר או אצל האשה, ללא קשר עם האובייקט שלו, יהא זה גבר או אשה.⁸

7. ראו "מבוא לנרקיסיזם" (Freud, 1914a). [נוסף ב-1920]: המונח "נרקיסיזם" לא נוצר על-ידי נאקה כפי שנמסר שם בטעות, אלא על-ידי ה. אלים.
* * * טקסט זה, מן המילה "לפיכך" עד לכותרת הבאה, נוסף ב-1920.
8. הדעה שנוספה ב-1915: חשוב ביותר שבהיר לעצמנו כי המושגים המעורפלים שלפי דעה רווחת תוכנם נראה כה חדר-משמעי, נמנים במדע על המושגים המעורפלים ביותר וניתן לנתחם לפחות בשלושה כיוונים. לעתים משתמשים בגברי ונשי במובן של אקטיביות ופסיביות, לעתים במובן ביולוגי וכן במובן סוציולוגי. הראשונה מבין שלוש משמעותות אלה היא החשובה והשימושית ביותר בפסיכואנליזה. כשהליבידו מתואר בטקסט כגברי, תואם הדבר משמעות זו, כי הדחף הוא תמיד אקטיבי, אפילו אם הציב לעצמו מטרה פסיבית. המשמעות השנייה, הביולוגית, של גברי ונשי היא זו שמאפשרת את ההגדרה הברורה ביותר. גברי ונשי מאופיינים כאן באמצעות נוכחותו של הזרע,

מאז שנודע לי רעיון הדו-מיניות אני סבור כי הוא הגורם הקובע כאן. לפיכך אני סבור שבלי להביא בחשבון את הדו-מיניות לא ניתן יהיה להגיע לידי הבנת הגילויים המיניים של הגבר והאשה, שעליהם יש להתבונן.

אזורים ארוטוגניים עיקריים אצל הגבר והאשה – לבד מכך, יכול אני להוסיף רק את הדברים הבאים: מקומו של האזור הארוטוגני העיקרי גם אצל הילדה הוא בדגדגן (קליטוריס), לפיכך הוא מקביל לאזור הגניטלי הזכרי שבעטרה. כל מה שיכולתי ללמוד ביחס לאוננות אצל ילדות נגע לדגדגן, ולא לחלקים אחרים של איברי המין החיצוניים שחשובים לתפקודי המין המאוחרים יותר. ספק בעיני אם הילדה, המצויה תחת השפעת פיתוי, מסוגלת להגיע אל משהו השונה מאוננות הדגדגן, אלא אם מדובר במקרה יוצא מן הכלל. הפורקן הספונטני של הריגוש המיני, ששכיח כל-כך דווקא אצל ילדות קטנות, מתבטא בהתכווצויות של הדגדגן, והזקפות השכיחות של איבר זה מאפשרות לילדות לשפוט באופן תואם, אף ללא הדרכה, את הגילויים המיניים של המין האחר, כאשר הן מעבירות אל הנערים את תחושות התהליכים המיניים שלהן.

אם אנו רוצים להבין כיצד נעשית הילדה לאשה, עלינו להוסיף ולעקוב אחר המשך גודלה של אותה תכונת גירוי של הדגדגן. ההתבגרות שגורמת לנער פריצה חזקה של הליבידו, מסתמנת עבור הילדה בגל חדש של הדחקה, שממנה נפגעת דווקא מיניות הדגדגן. מה שמודחק הוא קטע של חיי מין גבריים. התחזקות העכבות המיניות, שנוצרת עקב הדחקה התבגרות זו של האשה, מביאה לידי גירוי את הליבידו של הגבר ומאלצת אותו להגביר את פעולתו. בהתאם לכך מביאה התחזקות הליבידו להערכת-היתר המינית שמיועדת במלואה רק לאשה הממאנת, אשר מכחישה את מיניותה. כשהדגדגן מגורה באקט המיני, משזה מותר לבסוף, הוא מקבל את התפקיד של העברת גירוי זה אל האיברים הנשיים הסמוכים, בדומה לשימוש שנעשה בשכב עץ, כדי להצית בו את העץ הקשה יותר. לעתים קרובות דרושה תקופת זמן מסוימת עד שמתרחשת העברה זו, תקופה שבמהלכה רדומה מיניותה של הנערה. מיניות רדומה זמנית זו יכולה להיהפך לתמידית, אם אזור

ולעומתו הביצית, והתפקודים הנובעים מהם. האקטיביות וגילויי הלוואי שלה, כגון התפתחות שרירים חזקה יותר, תוקפנות ואינטנסיביות גדולה יותר של הליבידו, צמודים בדרך-כלל אל הגבריות הביולוגית, אך לא בהכרח קשורים עמה תמיד, כי קיימים מיני בעלי-חיים שאצלם מיוחסות תכונות אלו דווקא לנקבה. המשמעות השלישית, הסוציולוגית, מקבלת את תוכנה מתוך ההסתכלות בפועל בגברים ונשים. תוצאת הסתכלות זו ביחס לאדם היא, שהן במובן הפסיכולוגי והן במובן הביולוגי לא מצויה גבריות או נשיות טהורה. אדרבה, כל פרט מגלה תערובת של מאפייני המין הביולוגיים שלו, עם תכונות ביולוגיות של המין האחר, וצירוף של אקטיביות ופסיביות, בין אם תלויות תכונות אופי נפשיות אלה בתכונות הביולוגיות, ובין אם אינן תלויות בהן. [בסוף פרק 4 של המאמר "תרבות בלא נחת" (פרויד, 1930), ממשיך פרויד לפתח נקודה זו.]

Handwritten notes in the left margin, including "ק.ג. יונג" and "ההבחנה בין גבר לאשה".

Handwritten notes at the bottom right, including "72" and "6".

הדגדגן מסרב לנטוש את תכונתו להיות מגורה, מצב שאליו הביאה פעילות של אוננות מרובה בתקופת הילדות. ידוע שקהותן של נשים היא לעתים קרובות רק מדומה ומקומית. הן חסרות תחושה בפתח הנרתיק, אולם בכל מקרה הן מסוגלות להתגרות גירוי מיני בדגדגן או אפילו באזורים אחרים. אל סיכות ארוטוגניות אלו של חוסר תחושה יש לצרף גם את הסיכות הנפשיות, שאף הן מותנות על-ידי ההדחקה.

אם הצליחה העברת הגירוי מהדגדגן אל פתח הנרתיק, החליפה האשה בכך את האזור הארוטוגני העיקרי שלה באזור אחר שיהווה אזור עיקרי בפעילות המינית המאוחרת יותר, בעוד שהגבר שימר את אותו אזור עצמו מהילדות אל חייו הבוגרים. בחילופין אלה של האזורים הארוטוגניים העיקריים, וכן בגל ההדחקה שבהתבגרות, המסלק הצדה, כביכול, את הזכריות הילדית, טמונים התנאים העיקריים לנטייתה של האשה לנוירוזה, ובמיוחד להיסטריה. תנאים אלו קשורים אפוא בקשר הדוק ביותר אל מהות הנשיות.

Handwritten notes in Hebrew: $\Phi - \text{Reg} + \text{לב} - \Phi$, $\Phi - \text{לב} - \Phi$, $\Phi - \text{לב} - \Phi$

מציאת האובייקט

הדומיננטיות של האזורים הגניטליים אשר נקבעת על-ידי תהליכי התבגרות ויכולת הזקפה אצל הגבר, מצביעה באורח חד-משמעי על המטרה המינית החדשה של חדירה לתוך נקב בגוף, המגרה את האזור הארוטוגני; ואילו מהצד הנפשי נמצא האובייקט שעבורו נעשתה עבודת הכנה עוד מראשיתה של הילדות. כשהסיפוק המיני הראשוני ביותר התקשר עדיין לקבלת המזון, יש לדחף המיני אובייקט מיני, השד של האם שנמצא מחוץ לגופו של התינוק. רק מאוחר יותר איבד אותו התינוק, אולי דווקא בזמן שבו התאפשר לו בהיותו כבר ילד לעצב מושג כולל של האדם אשר אליו שייך היה אותו איבר שגרם לו סיפוק. בדרך-כלל הופך אז הדחף המיני לאוטוארוטי, ורק לאחר ההתבגרות על תקופת החביון מתחדש היחס הראשוני. לא בלי סיבה נעשתה יניקת התינוק משד האם סמל לכל קשר של אהבה. מציאת האובייקט היא בעצם "מציאתו" של אובייקט זה מחדש.⁹ האובייקט המיני של תקופת הינקות – מקשר זה, שהוא הראשון והחשוב

Handwritten notes in Hebrew: $\Phi - \text{לב} - \Phi$, $\Phi - \text{לב} - \Phi$, $\Phi - \text{לב} - \Phi$

9. [הערה שנוספה ב-1915]: הפסיכואנליזה מלמדת על שתי דרכים למציאת האובייקט, הראשונה היא הדרך המתוארת בטקסט, שמתנהלת מתוך הישענות על התבנית מימי הילדות המוקדמת (דפוס זה הוגדר בתרגומו של סטרייצ'י "אנקליטי"); השנייה היא הדרך הנרקסיסטית, שמחפשת את האני שלו עצמו, ומוצאת אותו מחדש בזולת. לדרך שנייה זו יש חשיבות גדולה במיוחד לגבי התוצאות הפתולוגיות, אך היא אינה שייכת להקשר הנדון כאן.

ביותר מבין כל הקשרים המיניים, נשאר דבר-מה חשוב גם לאחר שכבר חל נתק של הפעילות המינית מקבלת המזון, דבר שמסייע להכין בהמשך את אפשרות בחירת האובייקט, וכן לחדש את חוויית האושר האבוד. במשך כל תקופת החביון לומד הילד לאהוב אנשים אחרים שעוזרים לו במצבי חוסר-האונים שלו ומספקים את צרכיו, ממש על-פי הדגם של המשך יחס היונק אל האם המיניקה. יהיו אולי כאלה שיתנגדו לזיהוי רגשות החיבה וההערכה של הילד כלפי מטפלו עם האהבה המינית, אולם סבור אני שחקירה פסיכולוגית קפדנית תוכל לקבוע זהות זו מעבר לכל ספק. מגעו של הילד עם המטפל בו הוא מעיין שופע של גירוי מיני וסיפוק אזורי ארוטוגניים. מה גם שהדמות המטפלת, שהיא בסופו של דבר בדרך-כלל האם, מתייחסת אל הילד כרגשות שנובעים מחיי המין שלה. היא מלטפת, מנשקת, מנענעת אותו ומתייחסת אליו באופן ברור לגמרי כתחליף לאובייקט מיני לכל דבר.¹⁰ יש להניח שהאם היתה נבהלת אילו הסבירו לה שעם כל גילויי האהבה שלה, היא מעוררת את הדחף המיני של ילדה ובונה את עוצמת הדחף לימים יבואו. התנהגותה נראית לה כאהבה א-מינית "טהורה", שכן היא נמנעת בקפדנות מלגרום לאיברי המין של הילד יותר מן הגירוי ההכרחי שעה שהיא מטפלת בגופו. אולם כפי שאנו יודעים, דחף המין אינו מתעורר רק על-ידי גירוי האזור הגניטלי. מה שאנו מכנים בשם חיבה לא יאחר לגלות באחד הימים את השפעתו גם על האזורים הגניטליים. אילו השכילה האם להבין ביתר שאת את גודל חשיבותם של הדחפים ביחס למכלול חיי הנפש, וביחס לכלל ההישגים המוסריים והנפשיים, היתה חוסכת מעצמה, גם לאחר ההסבר, את כל ההאשמות העצמיות. שכן אין היא אלא ממלאת את תפקידה כשהיא מלמדת את הילד לאהוב. הילד אמור לגדול כאדם חרוץ, בעל צורך מיני נמרץ, ולהשיג בחייו את כל מה שלקראתו ממריץ הדחף את האדם. מנת-יתר של אהבת הורים תהיה, כמובן, מזיקה, משום שהיא מאיצה את ההתבגרות המינית; וגם מפני שהיא "מפנקת" את הילד ונוטלת ממנו את היכולת לוותר זמנית, מאוחר יותר בחייו, על אהבה, או להסתפק במידה מועטת יותר של אהבה. זהו אחד הסימנים המבשרים המובהקים ביותר להתפתחות נוירוזה בשלב מאוחר יותר, אם הילד מתגלה כמי שאינו יודע רוויה בדרישתו לאהבת ההורים. מצד שני דווקא הורים נוירופטים, הנוטים לאהבה ללא שיעור, יעוררו במיוחד על-ידי גילויי האהבה שלהם את נטייתו של הילד למחלה נוירוטית. מתוך דוגמה זו רואים, דרך אגב, שלהורים נוירופטים יש דרכים ישירות יותר מן התורשה, בהן הם מעבירים את בעיותיהם אל צאצאיהם.

חרדה ילדית – עוד משנות הילדות הראשונות ואילך מתנהגים הילדים עצמם

10. מי שתפיסה זו נראית לו בבחינת "חילול הקודש", יקרא נא את הדיון ביחס שבין האם לילד אצל האבלוק אליס (Ellis, 1913, עמ' 18) הרומה ברוחו לתפיסה זו.

Handwritten notes in Hebrew: $\Phi - \text{לב} - \Phi$, $\Phi - \text{לב} - \Phi$

Handwritten notes in Hebrew: $\Phi - \text{לב} - \Phi$, $\Phi - \text{לב} - \Phi$

Handwritten notes in Hebrew: $\Phi - \text{לב} - \Phi$, $\Phi - \text{לב} - \Phi$

כאילו דבקותם במטפליהם נושאת אופי של אהבה מינית. חרדה אצל ילדים היא במקורה הביטוי לחסרוננו של האדם האהוב, לפיכך הליכתם לקראת כל זר מלווה בחרדה. הם פוחדים בחושך כי בחושך אין הם רואים את האדם האהוב, והם נרגעים אם הם יכולים לאחוז בידו בחשכה. אם מאשימים את האומנות שהן מעוררות את חרדת הילדים במעשיות האימים שלהן, הרי מגזימים בהערכת השפעתם של סיפורים אלו. ילדים שנוטים לחרדה, קולטים סיפורים שאינם משאירים שום רושם על ילדים אחרים. לחרדה נוטים רק ילדים בעלי דחף מיני חזק מדי, או דחף שהתפתח בטרם עת, או דחף שנעשה תובעני בעקבות פינוק. במקרה זה נוהג הילד כמו הבוגר על-ידי שהוא הופך את הליבידו שלו לחרדה, שכן אין הוא מסוגל להביאו לידי סיפוק. לעומת זאת יתנהג הבוגר החרד כמו ילד אם נעשה נירוטי בעקבות ליבידו שלא בא על סיפוקו. הוא יתחיל לפחד כאשר הוא שרוי לבדו, ללא אדם שבאהבתו הוא בוטח ומאמין, וירצה להשקיט חרדה זו באמצעים הילדותיים ביותר.¹¹

המחסום נגד גילוי-עריות – אם הצליחה חיבת ההורים אל הילד להימנע מלעורר את הדחף המיני שלו בטרם עת, כלומר, לפני שהופיעו התנאים הגופניים של ההתבגרות, ובעוצמה שגורמת לגירוי הנפשי לפרוץ בצורה חד-משמעית אל המערכת הגניטלית, אזי תוכל חיבה זו למלא את תפקידה בהנחיית הילד בהגיעו לבשלות בבחירת האובייקט המיני. מובן שהאפשרות הנוחה ביותר לילד תהיה לבחור כאובייקטים מיניים את אותם אנשים שהוא אוהב מאז ילדותו, מתוך מה שניתן לכנותו ליבידו ממותן.¹² אולם דחיית ההתבגרות המינית מזכה אותו במרווח זמן, כך שיוכל לבנות, לצד מחסומים מיניים אחרים, גם את הגבלות הכרוכות בגילוי-העריות, ולקלוט את אותן הוראות מוסריות אשר לגבי מוציאות במפורש מכלל אובייקטים מיניים את האנשים האהובים של הילדות, הקרובים אליו קרבת דם. כיבוד הגבלות אלו הוא כראש ובראשונה דרישה תרבותית של החברה. באמצעות המשפחה, חייבת החברה להתגונן מפני ניצול של אינטרסים שנחוצים לה לשם יצירת יחידות חברתיות גבוהות יותר; ולפיכך היא פועלת בכל האמצעים

11. אל הסבר מקורה של החרדה הילדית הגעתי בזכות ילד בן שלוש. פעם שמעתי אותו מבקש מתוך חדר חשוך: "דודה, דברי איתי; אני פוחד, כי חשוך כל-כך." הדודה קראה אליו: "מה ייצא לך מזה? הרי אין אתה רואה אותי." "אין דבר", ענה הילד, "כשמישהו מדבר, יש אור." הוא פחד, אפוא, לא מפני האפלה, אלא משום שחסר לו אדם אוהב ויכול היה להבטיח שירגע מיד לכשיקבל הוכחה לנוכחותו. [נוסף ב-1920:] אחת התוצאות החשובות ביותר של המחקר הפסיכואנליטי היא שהפחד הנירוטי נוצר מתוך הליבידו, שהוא מהווה תוצר של גלגולו, כלומר, שהוא מתייחס אליו בערך כמו החומץ אל היין. דיון נוסף בבעיה זו ראו בחיבורי, "הרצאות מבוא לפסיכואנליזה" (פרויד, 1916-17), אם כי גם שם לא הושגה אמנם ההבהרה הסופית.

12. [נוסף ב-1915:] השוו לכן את מה שנאמר במאמר זה על בחירת האובייקט של הילד: "ערוץ החיבה".

שבידה כדי לרופף אצל כל פרט, ובייחוד אצל הצעיר, את הקשר עם המשפחה, שהוא לבדו הקשר הקובע בילדות.¹³

ואולם בחירת האובייקט מתבצעת תחילה בדמיון. שדה הפעולה הכמעט בלבדי של חיי המין של הנוער המתבגר מאפשר לשגות רק בפנטזיות, כלומר ברעיונות שאינם יכולים להתממש ולהגיע לכלל ביצוע.¹⁴

בפנטזיות אלה שבות ומופיעות הנטיות הילדיות אצל כל בני-האדם, כשהן מחוזקות עתה על-ידי ביטוי סומטי. בשכיחות קבועה ובמקום ראשון יימצא האימפולס המיני, שעל-פירוב כבר מובחן בשל המשיכה המינית של הילד כלפי הוריו, היינו, של הבן אל האם ושל הבת אל האב.¹⁵ אחד ההישגים הנפשיים

13. [נוסף ב-1915:] קרוב לוודאי שמחסום גילוי-העריות נמנה על הרכישות ההיסטוריות של האנושות, ויש להניח שכמו איסורים מוסריים אחרים, הוא מקובע אצל יחידים רבים על-ידי תורשה אורגנית (השווה חיבורי: "טוטם וטאבו"; פרויד, 1913). אף-על-פי-כן, מראה החקירה הפסיכואנליטית עד כמה קשה המאבק אותו מנהל היחיד בתקופות ההתפתחות שלו כנגד הפיתוי של גילוי-העריות, ובאיוזו תכיפות, בדמיון ואפילו במציאות, הוא נכבד לו.

14. [נוסף ב-1920:] הפנטזיות של תקופת ההתבגרות קשורות אל החקירה המינית הילדית שנעזבה בילדות וללא ספק נמשכת בחלקה גם בתקופת החביון. הן עשויות להתקיים, במלואן או ברובן, באופן לא-מודע. לפיכך אי-אפשר, לעתים קרובות, לקבוע את מועדן המדויק. נודעת להן חשיבות רבה לגבי התהוותם של סימפטומים רבים, בכך שהן מספקות למעשה את השלבים המקדימים שלהם; פנטזיות אלה יוצרות את הצורות שבהן מוצאים מרכיבי הליבידו המודחקים את סיפוקם. כמו כן הן מהוות דגם לפנטזיות הילליות, שהופכות כחלומות למודעות. לעתים קרובות אין החלומות אלא החיאה של פנטזיות כאלה המצויות תחת השפעה של גירוי שנוטר מהחיים בהקיץ במשך היום ("שרידי היום"). בין הפנטזיות המיניות של תקופת ההתבגרות מתבלטות אחדות, שמצטיינות בהתרחשות כללית ביותר ואי-תלות מרחיקת לכת בחוויותיו של היחיד. כאלה הן הפנטזיות על האונה לרחשי המגע המיני של ההורים, על הפיתוי המוקדם על-ידי אנשים אוהבים, על אי-הסירוס, הפנטזיות על רחם האם, שתוכנן מתמקד בשהייה ואפילו התנסויות ברחם האם, ומה שמכונה "הרומן המשפחתי", שבו מגיב המתבגר על ההבדל ביחסו כלפי הוריו בהווה לעומת יחסו אליהם בזמן הילדות. את קרבתן של פנטזיות אלה אל המיתוס הראה, ביחס לדוגמה האחרונה, א. ראנק (Rank, 1909).

יש צדק באמירה שתסביך אדיפוס הוא תסביך הגרעין של הנירויות, וכי הוא מהווה את החלק העיקרי בתוכן הנירויות. בתסביך זה מגיעה המיניות הילדית לפסגתה, והיא שמשפיעה באופן מכריע, על-ידי תוצאותיה המאוחרות יותר, על מיניות הבוגר. לכל יצור אנושי חדש מוצבת המשימה להתגבר על תסביך אדיפוס. מי שאינו מצליח בכך נופל קורבן לנירויות. יותר ויותר ציינה התקדמות העבודה הפסיכואנליטית את חשיבותו של תסביך אדיפוס. ההכרה בו נעשתה לאבן בוחן, המברילה בין חסידי הפסיכואנליזה לבין מתנגדיה.

[נוסף ב-1924] בחיבור אחר, ייחס ראנק (Rank, 1924) את הקשר עם האם אל התקופה העוברית, וכך הראה את היסוד הביולוגי של תסביך אדיפוס. ראנק מסיק את מחסום גילוי-העריות, תוך סטייה מן הנאמר לעיל, מתוך האפקט הטראומטי של חרדת הלידה. 15. השווה את הערותי על הגורל הבלתי נמנע במשל אדיפוס ב"פשר החלומות" (פרויד, 1900).

Handwritten notes in the left margin include:
 O - חס
 Ph -
 Ph(S)
 I O₂
 Euph
 P
 Ph(S)
 I O₂
 I/O
 I/O

החשובים ביותר, אך גם המכאיבים ביותר של תקופת ההתבגרות, מושג בד בבד עם ההתגברות על פנטזיות אלה, שקשורות בכירור בגילוי-עריות, ובהכרח גם בפסילתן. הישג זה הוא ההינתקות מסמכות ההורים. הינתקות שרק בזכותה נוצר הניגוד שבין הדור החדש לדור הישן, ניגוד החיוני כל-כך לקידמה התרבותית. ככל שלב משלבי מהלך ההתפתחות שעל בני-האדם לעבור, יש מהם שנשארים מאחור. כך יש גם אנשים שלא התגברו מעולם על סמכות ההורים ולא ניתקו את חיבתם אליהם או שעשו זאת רק במידה חלקית מאוד. על-פי-רוב, לשמחת הוריהן, הנערות הן שנשארות במלוא אהבת הילדות הרבה מעבר לזמן ההתבגרות, ולפיכך מאלף למצוא שלאחר הנישואן חסרה לנערות אלה היכולת להעניק לבעליהן את המגיע להם. הן נעשות לרעיות קרירות ונשארות רדומות מבחינה מינית. מתוך כך נמצאנו למדים שהאהבה הלא-מינית לכאורה להורים, והאהבה המינית, ניזונות שתיהן מאותם מקורות; כלומר, שהאהבה להורים אינה אלא מקבילה לקיבעון ילדי של הליבידו.

ככל שקרבים אל הפרעות העמוקות יותר של ההתפתחות הפסיכוסואלית, הולכת ומתבלטת באופן שאין לטעות בו חשיבות בחירת האובייקט האינצסטואלית. כתוצאה מדחיית המיניות, נשאר חלק גדול מן הפעילות הפסיכוסואלית למציאת האובייקט אצל הפסיכונורוטים, או כולה, במצב לא-מודע. נערות בעלות צורך מופרז בחיבה שסובלות מאימה גדולה באותה מידה מפני הדרישות הממשיות של חיי המין, נאחזות כל חייהן בחיבה הילדית, שהתחדשה בהתבגרות, ביחס להורים או לאחיהן. הן עושות זאת בתגובה לפיתוי שאין לעמוד בפניו; מצד אחד להגשים את אידיאל האהבה הא-מינית, ומצד שני להסתיר את הליבידו שלהן תחת מעטה אהבה שאותה הן יכולות להביע ללא האשמה עצמית. בקלות יכולה הפסיכואנליזה להוכיח לאנשים כאלה, שהם מאוהבים, פשוטו כמשמעו, באנשים אליהם הם קרובים קרבת דם. הדבר אפשרי באמצעות חשיפת מחשבותיהם הלא-מודעות בעזרת סימפטומים וגילויי מחלה אחרים ותרגומן למחשבות מודעות. מכניזם של מחלה כזאת אפשר לגלות בוודאות גם אצל מי שהיה בתחילה בריא ואחר-כך נעשה חולה לאחר שהתנסה באהבה אומללה, שבעקבותיה הוא מפנה את הליבידו שלו לאחור, אל אנשים שאותם העדיף בילדותו.

ההשפעה המאוחרת של הבחירה הילדית של האובייקט — גם מי שהתמזל מזלו להימנע מקיבעון גילוי-העריות של הליבידו שלו, אינו יכול להתחמק לגמרי מהשפעתו. הד ברור לשלב התפתחות זה נראה בעובדה שההתאהבות הרצינית הראשונה של הגבר הצעיר מכוונת באופן שכיח למדי כלפי אשה בוגרת, והתאהבותה של הנערה מופנית אל גבר בוגר יותר ובעל סמכות. שני המבוגרים מסוגלים להחיות בעבור הצעירים את דמות האב.¹⁶ ללא ספק מתנהלת

16. [נוסף ב"1920: ראו מאמרי: "על סוג מיוחד של בחירת אובייקט אצל הגבר" (בקובץ זה).

בחירת האובייקט בכללה מתוך הסתמכות על אבטיפוס זה. בראש ובראשונה מחפש הגבר דמות אשר מזכירה לו את אמו, דמות השולטת בו מאז ראשית ילדותו. בתיאום מלא לכך מצויה גם האפשרות שהאם, אם היא חיה עדיין, תתנגד לבת דמותה המחודשת באופן זה, ותתייחס אליה בעינות. לאור חשיבות זו, המוקנית ליחסים הילדיים אל ההורים בכל הקשור לבחירת האובייקט המיני בשלב מאוחר יותר בחיים, קל להבין שכל הפרעה ביחסי ילדות אלה תגרום לתוצאות קשות ביותר ביחס לחיי המין לאחר ההתבגרות. גם מקנאת האוהב לעולם לא נעדר השורש הילדי או לפחות החיזוק הילדי. מריבות בין ההורים ונישואין אומללים שלהם מביאים לידי נטייה קשה ביותר של התפתחות מינית מופרעת, או מחלה נורית של הילדים.

חיבתו של הילד להוריו היא ללא ספק המרכיב החשוב ביותר, אם כי לא היחיד מבין הרשמים, שלאחר שהתחדשו בהתבגרות, מורים את הדרך לבחירת האובייקט. רשמים אחרים מאותו מקור מאפשרים לגבר, מתוך הסתמכות על ילדותו, לפתח יותר מאשר סדרה אחת של בחירות מיניות, ולהעמיד מגוון של תנאים בבחירת האובייקט.¹⁷

מניעת האינורסיה — אחד התפקידים בבחירת האובייקט טמון במשימה שלא להחמיץ את הגישה אל המין הנגדי. ביצוע תפקיד זה דורש גישושים מסוימים. לעתים קרובות למדי מחטיאים האימפולסים הראשונים אחרי ההתבגרות את המטרה, אם כי אין בכך משום גרימת נזק מתמיד. בצדק הסב דסואר (Dessoir, 1894) את תשומת-הלב לחוקיות שמתגלה בחברויות הנלהבות של נערים ונערות לבני מינם הם. הכוח הגדול ביותר שמונע אינורסיה מתמדת של האובייקט המיני הוא, ללא ספק, המשיכה הנוצרת בין המאפיינים המיניים שמנוגדים זה לזה. בהקשר הנוכחי אין אנו יכולים עדיין להסביר דבר בנוגע לעובדה זו.¹⁸

אולם אין בגורם זה כשלעצמו כדי להוציא את האינורסיה מכלל אפשרות. ללא ספק נוספים לכך גורמים מחזקים אחרים. בראש ובראשונה נוספת העכבה שנובעת מסמכות החברה. במקום שהאינורסיה אינה נחשבת לפשע, יכול הניסיון לגלות שהיא תואמת את נטיותיהם המיניות של אנשים רבים. עוד רשאים אנו להניח ביחס לגבר שההיזכרות באהבת האם, ובאהבת דמויות נשיות אחרות שבצלן חסה בילדותו, מסייעת לו במיוחד להפנות את בחירתו אל האשה; בעוד שההרתעה

17. ככלל ניתן להבין תכונות ייחודיות לאין-ספור של חיי האהבה האנושיים, וכן את הרכיב הכפייתי שבהתאהבות עצמה, רק מתוך התייחסות אהורנית אל הילדות ואיתור שרידי השפעותיה.

18. [נוסף ב"1924: כאן המקום להצביע על מאמר של פרנצי (Ferenczi, 1924), שאף שהוא מפליג בדמיונו הרעיוני בעל מעוף, ובו נלמדים חיי המין של בעלי-החיים העיליים מתוך ההיסטוריה הביולוגית של התפתחותם.

המיניות בתקופה מוקדמת, שבאה מצד האב, ועמדת התחרות המופנית כלפיו, מרחיקה אותו ממינו הוא. אולם שני גורמים אלה כוחם יפה גם לגבי הנערה, שפעילותה המינית עומדת תחת השגחתה המיוחדת של האם. כך נוצר יחס עויין כלפי מינו של האדם עצמו, אשר משפיע באופן מכריע על בחירת האובייקט בכיוון של מה שנחשב לנורמלי. חינוך הנער על-ידי גברים (עבדים, בעולם העתיק) מעודד, כמדומה, את ההומוסקסואליות. שכיחות האינורסיה בקרב האצולה בת ימינו ניתנת להכנה בגלל השימוש במשרתים גברים, ומשום משך הטיפול האישי המוגבל של האם בילדיה. בקרב חלק מן ההיסטורים קורה שהיעדרות מוקדמת של אחד ההורים כתוצאה ממוות, גירושין, פירוד וכו', עוכדה שבגללה משך אליו ההורה הנותר את מלוא אהבתו של הילד, קבעה את התנאי למין האדם שייבחר מאוחר יותר כאובייקט מיני, ובכך אפשרה את האינורסיה המתמדת.

$\sigma - \delta = q$
 $\delta - \sigma = q$
 $\sigma = \delta + q$
 $\delta = \sigma - q$
 $\sigma + \delta = 2q$
 $\sigma - \delta = q$

סיכום

הגיעה אפוא השעה לנסות ולסכם. יצאנו מנקודת מוצא של סטיות ברחף המיני במה שנוגע לאובייקט שלו ולמטרתו. העלינו את השאלה אם סטיות אלה נובעות מנטייה מולדת, או שהן נרכשות כתוצאה מהשפעות החיים. הגענו לתשובה על שאלה זו מתוך הבנתנו את תנאי הרחף המיני אצל הפסיכונורוטים, שמהווים קבוצה גדולה של אנשים שאינה רחוקה מן הבריאים, הבנה שזכינו לה בזכות החקירה הפסיכואנליטית. כך מצאנו, שאצל אנשים אלה ניתן להוכיח את הימצאותן של הנטיות לכל הפרוורסיות ככוחות לא-מודעים, נטייה שמתגלה כמעצבת סימפטומים, ויכולנו לומר שהנוירוזה היא שוות ערך לתשליל של הפרוורסיה. לאור תפוצתה הגדולה של הנטייה לפרוורסיה, שהיא עובדה מוכרת, הגענו בהכרח אל הדעה שהנטייה לפרוורסיות היא הנטייה הראשונית הכללית של הרחף המיני האנושי, שכתוצאה משינויים אורגניים ועכבות נפשיות, מתפתחת מתוכה במהלך ההתבגרות ההתנהגות המינית הנורמלית. קיוונו שנוכל להצביע על הנטייה הראשונית המתגלה בילדות. בין הכוחות המעצבים את כיוונו של הרחף המיני הבלטנו את הבושה, הגועל, החמלה ואת המבנים החברתיים של מוסר וסמכות. כך היה עלינו לראות בכל סטייה מקובעת מחיי המין הנורמליים חלק של עכבה התפתחותית וילדיות. את חשיבות הווריאציות של הנטייה הראשונית היה עלינו להעמיד במקום בולט, אבל ביניהן לבין השפעות החיים, הצטרכנו להניח יחס של שיתוף פעולה ולא יחס של ניגוד. מצד שני, מכיוון שמן ההכרח הוא שהנטייה הראשונית היא מורכבת, נראה לנו הרחף המיני עצמו כמשהו שמורכב מגורמים רבים, שבפרוורסיות הוא מתפרק לרכיביו. כך התגלו הפרוורסיות מצד אחד כעכבות, ומצד שני כדיסוציאציות של ההתפתחות הנורמלית. שתי התפיסות התאחדו בהנחה שהרחף המיני של המבוגר מתהווה באמצעות צירוף של כמה אימפולסים מחיי הילדות לכלל יחידה אחת, ולשאיפה בעלת מטרה אחת. עוד הוספנו את הסברת משקלה המכריע של הנטייה הפרוורטית אצל הפסיכונורוטים, בכך שהכרנו בה כפועלת באופן קו-לטרמלי באפיקי לוואי כאשר ה"הרחקה" גורמת לחסימת אפיק הזרם הראשי. משם פנינו להתבונן בחיי המין בגיל הילדות. הצטרפנו למצוא את ההתעלמות מקיום הרחף המיני בילדות ואת

קפי מו
 ↓
 קפי נ
 (P) (K)
 ↓
 vcs
 Iq (v) p
 ↓
 vcs
 ↓
 Iq (v) p
 ↓
 vcs
 ↓
 Iq (v) p
 ↓
 vcs

1. [נוסף ב-1924:] דבר זה אמור לא רק לגבי הנטייה לפרוורסיה שמופיעה בנוירוזה באופן "נגטיבי", אלא באותה מידה מכיוון גם לנטיות הפרוורטיות הפוזיטיביות שהן אשר קיבלו את השם פרוורסיה. את האחרונות יש ליחס לא רק אל קיבעון הנטיות הילדיות, אלא אף אל הנטייה אליהן כתוצאה מחסימת אפיקים אחרים של הזרימה המינית. מטעם זה יש לתרפיה הפסיכואנליטית גישה גם אל הפרוורסיות הפוזיטיביות.